

הגהות הב"ח

לח:

אמר להם הממונה

פרק שלישי יומא

מסורת הש"ס

(א) גמ' מודדתו בטפחים ונומת משקלו וזה כל"ל ויתבת על נמתק: (ב) רש"י ד"ה ומשלך כו' כלומר לא משלס יתנו לך מתנה אלא מוותס הקצובים לך: (ג) ד"ה ואין. כלילא קטיל כל"ל: (ד) ד"ה רקציות רדול"א חלודה הדריא בכלי כנול: (ה) ד"ה כיון כ' לטמא ולהיות רשע: (ו) ד"ה פומתן כי ליכנס בה כלומר מפסיקין בידו ואין מוועין אותו מן השמים: (ז) תוס' ד"ה דלא כו' שני דייני גזרות היו בירושלים וזהלל וזמן כו' כדמינ אביה בן אבישלס וכן פסיק דשנת גרס שכנא איש ירושלים דהוי נמי שם אדם כדאמר בסוטה אלא שכנא וכהלל ולא גרסי' שובטא דשבטא רשע הוה וי"מ: (ח) בא"ד ואת דקני הכהנים ממכסים: (ט) בא"ד דהכא קרי ליה סופר (ו) והכא על הצית על כרחק סופר והחם על הניס:

תורה אור השלם

- וזכר צדיק לברכה וְשֵׁם רִשְׁעִים יִרְקָב: משלי י ז
- ראה ה' והביטא למי עוללת בה אם תאכלנה נשים פְּתִים עֲלֵי פִסְחִים אם יִהְיֶה בְּמִקְדָּשׁ אֲדָנִי בְּהֶן וְנִבְיָא: איכה ב ב
- וְהָ אָמַר הַמִּכְסָּה אֲנִי מֵאֲבָרְהָם אֲשֶׁר אֲנִי עֲשֹׂה: בראשית יח ז
- וְאֲבָרְהָם הָיוּ יִתְחָה לְיוֹ דָּוִד וְעֵצִים וְנִבְרָכוּ בו כל גוֹי וְהָאָרֶץ: בראשית יח יח
- אֲבָרָה יֵשֵׁב בְּאַרְץ כְּנָעַן וְלוֹט יֵשֵׁב בְּעֵרָה הַכְּנֶרֶת וְאֶחָדָם עַד סֹדֶם: בראשית יג יב
- וְאָנְשֵׁי סֹדֶם רָעִים וְחֹטְאִים לִין מֵאִדָּ: בראשית יג יג
- בִּי יִדְעִיתִי לִמְעַן אֲשֶׁר יִצְחָה אֵת בְּנִי וְאֵת בִּיתוֹ אֲחֵרֵי וְשִׁמְרוּ דִּרְךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לִמְעַן הִבָּא יי' עַל אֲבָרְהָם אֵת אֲשֶׁר דָּבַר עֲלֵיהֶ: בראשית יח יט
- וַיֹּאמֶר יי' וְעַתָּה סֹדֶם וְעִמְרָה בִּי רָבָה וְחֹטְאִתָּם בִּי כַּבְדָּהּ מֵאִדָּ: בראשית יח כ
- וְאָנְשֵׁי סֹדֶם רָעִים וְחֹטְאִים לִיקוּק מֵאִדָּ: וְהָ אָמַר אֵל אֲבָרָם אֲחֵרֵי הַקֶּדֶר לוֹט מַעֲמֹד שָׂא נָא עֵינֶיךָ וַיֹּאדָה מִן הַמִּקְוֶם אֲשֶׁר אֵתָּה שָׁם צִפְנָה וְנִגְבְּה וְשָׁדָחָה וְיָמָה: בראשית יח כג-יד
- וַיֹּאֲרָ אֱלֹדִים אֵת הָאָדָר בִּי טוֹב וְהַבְדִּל אֱלֹדִים בֵּין הָאָדָר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ: בראשית א ד
- אֲמָרוּ צִדִּיק בִּי טוֹב בִּי פֶרִי מַעֲלָלִיקָם יִשְׁעִיהוּ ג י
- נִדְמו עִמָּה מִבְּלִי הַקְּדַת בִּי אֵתָה הַדַּעַת מֵאֶסֶף וְאֶמָּסָף מִכֶּהֱן לִי וְתִשְׁכַּח תּוֹרַת אֱלֹדִיק

- אֲשַׁכַּח בְּנִיךָ גַם אֲנִי: הושע ר ז
- וַיָּבִיז שֵׁן כְּסוֹד עַל מִינֵה אֵלָם מִשָּׁם הָיוּ כּוֹתֵכִין כִּן לְפִי (שֹׁמֵס קן) שֹׁמֵס קן לִסְפֵּר כְּתוּבִיתוֹ מִשְׁוֹאֵל א ב ח
- כַּעֲבוּר סוֹפֵה אֵין רֶשַׁע וְצִדִּיק יִסּוֹד עוֹלָם:משלי י כה
- רַגְלֵי חֲסִידֵיו יִשְׁמְרוּ רִשְׁעִים בַּחֲשֶׁק יִדְמוּ בִּי לֹא כִבְחִי יִגְבֵּר אִישׁ: שמואל א ב ט
- אֵם לִלְצִים הָאֵם יִלְיָן וְלִעֲנִים יֵתֵן חֵן: משלי ג לד

השמש וגו'. ראה הקב"ה שהצדיקים מועטין ושתלן בכל דור ודור, שנאמר כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל. ואפילו בשביל צדיק אחד העולם מתקיים שנאמר וצדיק יסור עולם. וכן מי (שלא יצא) וישנאין רוב שנותיו בלא חטא, או מי שבא לידו דבר עבירה פסע ופעמים ולא חטא, שוב אינו חוטא, שנאמר רגלי חסידיו ישמור חסידו כתיב. אם ללצים הוא יליץ, ולענוים יתן חן בא ליהור מסייעין לו.

תוס' ישנים

הוגרם בן כ"ו ביו. בתוספתא [סס] מפרש נמי עליה ששאלו לו מה רצית אמר להם יודעין בית אצל כו'. **אָא מצא תשובה לרבינו**. ונצי ע"ז לא שייך כבוד על מיניה אלא משם היו כותבין כך לפי (שסס קן) שאסור לספר כתיביתו כמו שמלתי בתמכת סופרים [פ"ה ה"ן]. מעשה בדיואג ב"ר. וא"ת למאן דאמר [סנהדרין קד, א] אין אברהם מליל את ישתעאל וא"ת ליה למימר שלג עשה ישתעאל תשובה, ואין קראו לשם צדיק. י"ל דשתעאל הקב"ה קראו כך ומסקינן

ומשלך יתנו לך

הוא מתנה אלא מוונות קצובים לך מן השמים: ואין **מלגוס נוגעס בחברתה**. משהביע זמן המלכות ליפול ומעמוד אחרת לא יאחר זמן כמלא נימא אלא מי שזמנה ליפול כלילה נופלת כלילה שנאמר

(יחזקאל ז) ובתחפתנחם חשך היום: **לצין הנימין**. צין חליקת נימנ השפה נגד מחילת החוטס: **נוקרים צנח ראש**. נרתעין מהכרעת הקול: **רקציות**. רדול"א חלודה (וי) ככלי כרזל שאין משתמשין בו: **דלא מסקי צשמייסו**. לא יקרא אדם לצנו שם אדם רשע: **מודדו בטפחים**. לידע כמה נוסף בו מיום ליום ונומת המשקל אומד המוספת: **כהן ונביא**. זכריה בן יהוידע הכהן. אלמלא מסקינן צשמייסו דהא דולג האדומי רשע היה זה קרלא לתינוק צשמו: **חוי מאי דסליק ציה**. ראה מה עלתה ציה שנשפט: **לדיק מעלמו**. ע"י מעשיו מזכר לטובה: **רשע אף ע"י חצירו**. מזכר לרעה: **סס רשעים**. ולא כתיב סס רשע: **המכסה אני מאברהם**. וכיון שהזכיר שמו זרכו וסמין ליה ואברהם היו יהיה וגו': **עונדיה**. היה דר צין אלאחז ואחזבל: **מזרכתן של לדיקים כו'**. צמקוס שהקצ"ה מזכך את האלדיקים שם מקלל את הרשעים: **וירא אם האור**. ראה צדעמו להתקיים האור של עולם צצביל הצדיק שהוא טוב: **וישס עליסם סבל**. פיצרן כלל הדורות להיות שמות וקוים ויסוד לקיים **סבל: רגלי חסידיו**. צצביל חסידיו כמו ויצרך ה' אותך לרגלי (צראשית ז): **סוז אינו חוטא שנא' רגלי חסידיו ישמור**. סופי חסידיו ישמור: **פעס ראשונה** וסנייס כו'. רגלי חסידיו משהנניג צחסד שני רגלים כמו זה שלש רגלים (צמדכר כב) פעמים ישמור אסומומן החטא: **כיון צנא אדם לטמא**.

(ס) להיות רשע: **פוטחין לו**. פתח הטומאה ליכנס (י) צו מספיקין בידו ואין מווענין ממנו מן השמים לעכבו: **אס ללצים הוא יליץ**. אס ללצים הוא צא להתחבר הוא יליץ לא ימנעושו ולא יעזושו: **אס לענוים**. הוא צא להתחבר יתן לו חן מי שצידו ליתן: **צא**

דר בין יצחק ורובקה ולא למד ממעשיהם. וברכת הצדיק גורמת וזכרן הרשעים, שנאמר למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו. וכתיב בתריה ויאמר ה' זעקת סדום ועמורה וגו'. וכן קללת רשעים גורמת וזכרן הצדיקים בברכה, שנאמר ואנשי סדום רעים וחטאים וגו', וכתיב בתריה ויאמר ה' אל אברהם אחרי הפרד לוט מעמו עד קום התהלך בארץ לארבה ולרחבה כי לך אתננה. בשביל צדיק אחד העולם נברא, שנאמר וירא אלהים כי טוב וגו'. וכל המשכת דבר אחד מתלמודו גורם גלות לבניו, שנאמר ותשכת תורת אליהך אשכח בניך גם אני. אין צדיק נפטר עד שנברא צדיק כמותו שנאמר וזרח שמשו של עלי וזרח העולם עד שנברא צדיק כמותו שנאמר וזרח שמשו של עלי ושתלן בכל דור ודור שנא' ¹⁴כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל ¹⁵(אמר) ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן ראה הקדוש ברוך הוא שצדיקים מועטין עמד ושתלן בכל דור ודור שנא' ¹⁶רגלי חסידיו ישמור חסידיו שנאמר ¹⁷אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן בא לטמא פותחין לו בא לטהר מסייעין אותו תנא דבי רבי ישמעאל משל לאדם שהיה מוכר נפט ואפרסמון **בא**

דר בין יצחק ורובקה ולא למד ממעשיהם. וברכת הצדיק גורמת וזכרן הרשעים, שנאמר למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו. וכתיב בתריה ויאמר ה' זעקת סדום ועמורה וגו'. וכן קללת רשעים גורמת וזכרן הצדיקים בברכה, שנאמר ואנשי סדום רעים וחטאים וגו', וכתיב בתריה ויאמר ה' אל אברהם אחרי הפרד לוט מעמו עד קום התהלך בארץ לארבה ולרחבה כי לך אתננה. בשביל צדיק אחד העולם נברא, שנאמר וירא אלהים כי טוב וגו'. וכל המשכת דבר אחד מתלמודו גורם גלות לבניו, שנאמר ותשכת תורת אליהך אשכח בניך גם אני. אין צדיק נפטר עד שנברא צדיק כמותו שנאמר וזרח שמשו של עלי ושתלן בכל דור ודור, שנאמר כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל. ואפילו בשביל צדיק אחד העולם מתקיים שנאמר וצדיק יסור עולם. וכן מי (שלא יצא) וישנאין רוב שנותיו בלא חטא, או מי שבא לידו דבר עבירה פסע ופעמים ולא חטא, שוב אינו חוטא, שנאמר רגלי חסידיו ישמור חסידו כתיב. אם ללצים הוא יליץ, ולענוים יתן חן בא ליהור מסייעין לו.

[נכרתה מח: שבת ל

מו"ק כח. תענית ה"ז].
ט [נע"י מאי היא אמר רבנא דלא דור']
א [נע"י רב המנוול]
ד [מנהדרין לט"ז]
ט [נ"ל ואמר],
ו [מגינה י"ג],
ז [נע"י אר"י פס"ג],
ח קדושין ע"ב,
ט [ע"י חגיגה י"ג],
י הקרי חסידיו והכתיב חסידו,
כ ע"ז נה. שבת קד. ממוות כטו;
ל [נע"י ר' שמעון בן לוי];
טז [נצי אכ"ס ממלכס א ט"ו]
וסס אמו מעפ"ס,
כ [סס ל],

גליון הש"ס

גמ' מדאורייתא מנא לן. עיין רש"י צחומש ר"פ מח: שם א"ר נחמן בר יצחק חסידו כתיב. ענין זה לקמן דף קע ע"ב ופגילה דף טו ע"ב: תוס' ד"ה דלא מסקי בשמייסו. גרים ר"ת אבישלס. עיין מגילה דף י' ע"ב תוס' ד"ה רבה צד עפ"ן:

לעזי רש"י

רדול"א [ירידול"א]. חלודה.

מוסף רש"י

הוא יליץ. מעלמו יליץ, לא יסייעושו ולא ימנעושו (שבת קד).
אז: הקצ"ה יליץ אותו כלומר פותח לו להיות לך (מחלות כס). ולענוים. ולמנה עובה הוא משקר. יתן חן. יסייעושו מן השמים (שבת טס). מסייעין אותו. ומכניען לו פתח (טס).

רבינו הגנאל

ומשלך יתנו לך. אין מלכות נוגעת בחבריהה ולא אדם במוכן לחבירו כמלא נימא. הוגרזס בן לוי היה וידע פרוק בשיר. כלומר אומנות. וגם זה הביא טעם לדבריו, אבל בן קמצר לא מצא תשובה כו'. פיר' שם רשעים ירקב. שאין אדם נקרא בזה השם ומצליח. אמר ר' אלעזר צדיק מעצמו. כלומר כשנוכר הצדיק, מתברך הוא בעצמו כדכתיב וזכר צדיק לברכה. רשע אפילו מוכיר רשע אחד מתקלקל כל הרשעים, שנאמר ושם רשעים ירקב. ובגנא לן מן התורה שרצדיק כיון שהוא נזכר מתברך שנאמר וה' אמר המכסה אני מאברהם וגו', כיון שהזכירו ברכו מיד, שנאמר ואברהם היו ויהיה לגוי גדול וגו'. וכן הרשע כיון שהזכיר ויהאל עד סדום, כתיב ואנשי סדום רעים וחטאים וגו'. צדיק דר בין שני רשעים, עובדיה דר בין אחאב ואויבול ולא למד ממעשיהם. ועשו הרשע

דר בין יצחק ורובקה ולא למד ממעשיהם. וברכת הצדיק גורמת וזכרן הרשעים, שנאמר למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו. וכתיב בתריה ויאמר ה' זעקת סדום ועמורה וגו'. וכן קללת רשעים גורמת וזכרן הצדיקים בברכה, שנאמר ואנשי סדום רעים וחטאים וגו', וכתיב בתריה ויאמר ה' אל אברהם אחרי הפרד לוט מעמו עד קום התהלך בארץ לארבה ולרחבה כי לך אתננה. בשביל צדיק אחד העולם נברא, שנאמר וירא אלהים כי טוב וגו'. וכל המשכת דבר אחד מתלמודו גורם גלות לבניו, שנאמר ותשכת תורת אליהך אשכח בניך גם אני. אין צדיק נפטר עד שנברא צדיק כמותו שנאמר וזרח שמשו של עלי ושתלן בכל דור ודור, שנאמר כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל. ואפילו בשביל צדיק אחד העולם מתקיים שנאמר וצדיק יסור עולם. וכן מי (שלא יצא) וישנאין רוב שנותיו בלא חטא, או מי שבא לידו דבר עבירה פסע ופעמים ולא חטא, שוב אינו חוטא, שנאמר רגלי חסידיו ישמור חסידו כתיב. אם ללצים הוא יליץ, ולענוים יתן חן בא ליהור מסייעין לו.

כשמי שפיר. ה"ר אלחנן. מדאורייתא מנ"ץ. לליכא מידי דלא רמוה משה דלאורייתא כדאמרינן בתענית [ט, א]. רג"י חסידיו ישמר. וא"ת יוחנן כהן גדול ששימש ככסוה גדולה שמונים שנה ולסוף עשה צדוק. י"ל דודאי אס צא ליעמא אין עטלין לפניו לגמרי אלא הכרה כמכניעין אותם מיתלן ואילין צלג עמל ליהור ולהתקדש. מ"ר. הדרן ע"ף אמר אהם הבטומנה.